

بچه‌ها و کتاب‌ها

آنچی دورل ترجمه: دلارام کارخیران

کودکان با ادبیات و کتاب زود نیست. این موضوع در مورد کودکان کوچک‌تر از دو سال هم صادق است. بچه‌ها در این سن، مجذوب تصاویر رنگی و موضوعات بسیار بسیار ساده می‌شوند.

در این سن، بچه‌ها به متون ساده، با ریتم مناسب پاسخ می‌دهند. کتاب‌های کودکان زیر دو سال، باید از جنسی تهیه شوند که کودک نتواند آن‌ها را بخورد؛ چرا که بچه‌ها در این سن، هر چیزی را در دهان خود می‌گذارند و می‌خواهند خوردنش را تجربه کنند و کتاب‌ها هم از این امر مستثنی نیستند. برای این، کتاب‌هایی از جنس مقوای سنگین، چوب و پارچه پیشنهاد می‌شود. به خاطر داشته باشیم که تجربه زندگی کودکان، از قبل از دو سالگی آغاز می‌شود و کودکان بعد از بزرگ شدن، باز هم نسبت به تجارب سنین اولیه‌شان، حساسیت دارند و به دنبال تکمیل آن تجاربند. بنابراین، وقتی کودکی که کم‌تر از دو سال دارد، با کتاب آشنا می‌شود، تصویر مبهمی از کتاب را در ذهنش ثبت می‌کند که بعدها می‌تواند در پی تکمیل این تصویر اولیه، باز هم به سراغ کتاب‌ها برود.

از کتاب‌های مناسب برای کودکان این مقطع سنی، می‌توان به کتاب‌های زیر اشاره کرد:

- این چیه؟ نوشته تانا هوبان که کتاب ساده‌ای از تصاویر اشیای اطراف کودکان است.

- شب به خیر ماه، نوشته مارگارت وایز که در این کتاب، بچه‌ها به تمام اشیای اتاق‌شان شب به خیر می‌گویند.

- موقع خواب، نوشته مم فاکس که در این کتاب شعر، حیوانات مختلف بچه‌های خود را می‌خوابانند.

- باغ وحش بچه‌ها، از نیل ریکلن که مجموعه‌ای از کتاب‌های کوچک تخته‌ای است و برای جای گرفتن در دست‌های کوچک طراحی

خیلی از بزرگ‌ترها، هنوز با شخصیت‌های قصه‌های دوران کودکی‌شان درگیرند و آن‌ها را تحسین می‌کنند. همه متخصصان مغز، بر این نکته تأکید می‌کنند که بیشترین میزان یادگیری انسان، در سال‌های نخستین زندگی اوست. تجارب دوران کودکی، بر تمام طول زندگی افراد تأثیر می‌گذارد. بنابراین، هیچ وقت برای معرفی کتاب به کودکان، زود نیست و باید از سنین بسیار پایین، کودکان را با کتاب آشنا کرد، یعنی برای‌شان کتاب خواند و به آن‌ها اجازه داد تا با لمس کردن کتاب، ورق زدن آن و دیدن عکس‌هایش، خود هم تجربه اولیه‌ای از کتاب داشته باشند؛ چه در کلاس درس و چه در اتاق‌های منزل، وجود کتاب‌های در دسترس کودکان، برای تربیت و ترغیب آنان به کتاب خواندن ضروری است.

انتخاب کتاب‌های با کیفیت خوب برای کودکان، مهم‌ترین نکته برای کمک به پیشرفت آن‌ها در ادبیات و زبان مادری‌شان است. بنابراین، خرید کتاب‌های تأیید نشده از فروشگاه‌ها و حتی روزنامه‌فروشی‌ها برای کودکان توصیه نمی‌شود. موقع خرید کتاب باید به دو موضوع مهم توجه کرد:

اول آن که طرح‌ها و نقاشی‌های کتاب باید فهم قصه را برای کودکان ساده کنند و دوم، خود قصه کتاب است که قبل از هر چیز باید برای کودک قابل درک باشد و البته بتواند بچه‌ها را به موقع متعجب و متحیر کند و ایده‌های جدیدی به آن‌ها بدهد.

همچنین، خط کتاب نباید زیاد ریز باشد و کاغذ آن باید در برابر ورق زدن‌های زیاد کودکان مقاوم باشد. البته معلمان و والدین باید قبل از کودک، کتاب را خوانده و برای خلاصه کردن قصه و اصلاح تلفظ واژه‌ها توسط کودک، آمادگی کامل داشته باشند.

همان‌طور که در ابتدای مقاله گفته شد، هیچ‌وقت برای آشنا کردن

شده‌اند. این مجموعه پُر از عکس‌ها و اشیای ساده‌ای است که برای کودکان زیر دو سال جذاب هستند.

- دوستت دارم خورشید، دوستت دارم ماه که در این کتاب، قصه بسیار ساده‌ای در مورد عجایب کره زمین تعریف شده.

- دست بزنی و رنگ حیوانات را احساس کن که در این کتاب، عکس‌های حیوانات با بافت پوست‌شان وجود دارد و کودک با لمس کردن کتاب، معنای بافت و تفاوت‌های پوست جانوران را درمی‌یابد.

در حدود دوسالگی، کودکان عاشق رنگ‌های درخشان و متن‌های تکرار شونده هستند. آن‌ها به قصه‌هایی علاقه دارند که به اتفاقات ساده‌ای که در خانواده رخ می‌دهد، می‌پردازند. در این سن، واژه‌ها کم‌تر از هر عنصر دیگری در کتاب، برای کودکان جالب هستند. حتی نبود واژه‌ها، کودک را ترغیب می‌کند تا واژه‌های خودش را برای توصیف تصاویر به کار برد. بچه‌ها در این سن، شیفته تکرار خواندن یک کتاب هستند و از شنیدن یک قصه ساده، بارها و بارها لذت می‌برند. آن‌ها شعر را به خاطر ریتم و آهنگ دوست دارند و به خوبی می‌توانند خود را با ریتم اشعار کتاب‌های‌شان هماهنگ کنند.

از کتاب‌های مناسب برای کودکان این سن، می‌توان به کتاب‌های زیر اشاره کرد:

- ۸، ۹، ۱۰، نوشته مولی بنگ. در این کتاب، دختر کوچکی می‌کوشد شمارش معکوس از ۱۰ تا ۱ را تجربه کند.

- من مامانم را دوست دارم چون ... من پدرم را دوست دارم چون ...

نوشته لارول پورتر گیلرد که در این کتاب، بچه‌های حیوانات جهان، دلیل دوست داشتن والدین‌شان را در یک خط و خیلی ساده بیان کرده‌اند.

- کودک تازه به دنیا آمده، نوشته آناسازیا سون که در این کتاب، تجارب یک کودک از فصل‌ها، در اولین سال زندگی‌اش طرح شده است.

- کودکان در سنین پیش‌دبستانی، به شناخت محیط خارج از خانه‌شان علاقه‌مند هستند. آن‌ها دوست دارند محیط مهدکودک، خیابان و پارک‌ها به طور خلاصه محیط زیست‌شان را کشف کنند و بیازمایند. آن‌ها از شنیدن متن‌های پیچیده‌تر با شخصیت‌های عمیق‌تر و واقعی‌تر لذت می‌برند؛ به علاوه، کودکان در این سن هنوز شیفته ریتم در قصه‌ها هستند و تکرار را دوست دارند.

داستان‌هایی که در یک صحنه واحد می‌گذرند، برای کودکان این سن مناسب‌ترند و کودکان در مواجهه با این داستان‌ها، به پیش‌بینی قصه می‌پردازند، صداها را تکرار می‌کنند و از بازی با کلمات لذت می‌برند. در سنین پیش‌دبستانی، بهترین فرصت برای ارائه داستان‌های فولکلوریک و داستان‌هایی که قوانین علت و معلول را به کودکان می‌آموزند، وجود دارد. نقش عنوان کتاب در این سن، بیش از سایر گروه‌های سنی اهمیت دارد و کودکان این سن، قبل از هر چیز با عنوان کتاب ارتباط برقرار می‌کنند. در این سن، نقش آموزشی، تربیتی کتاب‌ها جدی‌تر از دوره‌های قبلی است. مثلاً در کتاب «کلمات آندرو موقع عصبانیت»، نویسنده در مورد آندروی خردسال صحبت کرده است. در این کتاب، آندرو عصبانی

می‌شود و حرف‌های بدی می‌زند و بعد از این که عصبانیتش تمام می‌شود، از حرف‌های خود پشیمان می‌شود و این جاست که درمی‌یابد حرفی که از دهانش خارج شده، برگشت‌پذیر نیست و نمی‌تواند آن را پس بگیرد، فقط می‌تواند آن را جبران کند. لذت بردن از کتاب خواندن، برای کودکان اهمیت زیادی دارد. به علاوه راه‌های بسیاری برای آموزش دادن به بچه‌ها، در حین سرگرم کردن آن‌ها وجود دارد.

شما می‌توانید به فراتر رفتن اندیشه کودک از متن کتاب کمک کنید. برای این کار، راه‌های متفاوتی وجود دارد که به چند نمونه از آن‌ها اشاره می‌شود:

● بعداً از این که خواندن قصه تمام شد، آن را با کودک بازی کنید.

● از پارچه‌های رنگین و صداها، زمینه‌ای، برای انتقال حسی داستان به بچه‌ها استفاده کنید.

● یک عروسک نمایشی قصه‌گو بسازید و موقع کتاب خواندن، از او و صدای خاصش برای تکمیل قصه کمک بگیرید.

● کودکان را وا دارید تا قبل از شنیدن قصه اصلی، با دیدن عکس‌های کتاب، قصه‌ای برای شما تعریف کنند.

● قصه کودک را یادداشت کنید و از او بخواهید که آن را اصلاح کند.

● از کودک بخواهید تا برای هر صفحه قصه، یک نقاشی بکشد.

● بدون استفاده از کتاب، برای بچه‌ها قصه بگویید.

● از خودتان قصه‌ای بسازید که کودک شنونده، جزء شخصیت‌های آن باشد.

